

dens. Nec obest quod S.Thomas 3.p. qu. 10. art.4.
ad 2. dicat *gradus visionis divinae magis attendi se-
cundum ordinem gratiae, quam secundum ordinem
naturae*. Nam *ly magis* non sumitur comparativè,
sed exclusivè, ita ut idem significet ac *potius*. Si-
cuit cùm Paulus dicit de Moysè, *magis eligens affli-
gi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere
fucunditatem*.

4. Objicies : Quando duæ causæ concurrunt ad eundem effectum, ille crescit in perfectione, quando aliqua illarum crescit in virtute & activitate ; sic quia potentia visiva , & species objecti visibilis , concurrunt ad visionem corpoream , si augeatur virtus & perspicacia potentiarum , vel si in ea ponatur species objecti perfectior , elicetur visio magis perfecta : Sed ad visionem beatam non solum lumen gloriae , sed etiam intellectus creatus efficienter concurrit , cum ad eam non se habeat merè passivè : Ergo sicut intensius lumen , ita & perfectior ac perspicacior intellectus , perfectio rem elicit visionem.

5. Instrumentum dupliciter dicitur : uno modo propriè , quando scilicet aliquid ita ab altero moveatur , quod non confertur ei à movente aliquod principium talis motus , sicut serra movetur à Carpentario , & tale instrumentum est expers libertatis . Alio modo dicitur instrumentum magis communiter quidquid est movens ab alio motum , sive sit in eo principium sui motus , sive non .

5. Respondeo Majorem esse veram , quando causa perfectior influit per se ut perfectior , vel ut habet virtutem proximam & immediatam , in effectum ; secus autem quando concurrit tantum secundum virtutem radicalem , & major ejus perfectio materialiter se habet & per accidens , ut contingit in proposito , cum intellectus creatus concurrat ad visionem beatam , non secundum suam aptitudinem naturalem , sed secundum obedientiam quam habet ut eleveretur per lumen gloriae , quae est æqualis in omnibus intellectibus creatis . Ex quo patet disparitas ad exemplum adductum , nam potentia visiva , & species , proxime & immediate influunt in visionem corpoream , & habent vim proximam ad agendum , saltem partiale & incompletam : intellectus autem creatus solum radicaliter concurrit ad visionem beatam , nec confert seorsim activitatem & virtutem proximam ad agendum , sed suam quam habet , subjicit lumini gloriae , ut elevabilem ab ipso , sicque redditur una tantum virtus proportionata & proxima ad visionem .

8. Ex dictis colligitur , visiones bearas Angelorum & hominum esse ejusdem speciei : Nam illarum diversitas oritur à sola diversitate luminis gloriae , ut ostensum est : Sed omnia lumina gloriae sunt ejusdem speciei , cum respiciant idem objectum formale , scilicet Deum , cognoscibilem ut est in se , & eodem essentialiter modo tendant in ipsum , scilicet clare & finite , Ergo & omnes visiones beatificæ Angelorum & hominum . Neque obest quod tales visiones , non solum à lumine gloriae , sed etiam ab intellectu angelico & humano , qui essentialiter & specie inter se distinguuntur , procedant . Non enim procedunt ab illis , ratione virtutis naturalis , sed potentia obedientialis , radicalis & remotæ , in quo intellectus angelicus & humanus specie inter se convenient .

CAPUT V.

De objecto visionis beatifice.

6. Dices , si hoc ita sit , intellectus creatus erit purum instrumentum in visione beata , cum non agat nisi ut elevatus per lumen gloriae , sicut instrumentum non agit nisi ut elevatum à causa principali .

1. **D**ico primò , Beati de facto vident divinam essentiam , Trinitatem personarum , & omnia attributa ; imò repugnat videri divinam essentiam , non visis attributis , & personis .

7. Sed nego sequelam: primò quia causa instrumentalis ita movet ab aliquo agente extrinseco, ut tamen seipsam à principio intrinseco non moveat, ut constat in serra, malleo, penicillo, & aliis instrumentis artificialibus: intellectus verò creatus, non ita movetur à Deo ad visionem beatificam, quod seipsum à principio intrinseco non moveat; cùm in ea vitaliter operetur, & vivat vi-
rà æternâ, & de ratione causæ vitalis, & vitali-
ter operantis sit, quod se moveat ab intrinseco, ut docent Philosophi in libris de anima. Secundò, quia de ratione instrumenti propriè sumpti est ut elevetur extra latitudinem sui objecti adæquati, ut constat in aqua baptismali, quæ elevatur ad

Prima pars hujus assertionis constat ex Floren-
tino in litteris unionis, ubi dicitur quod *Deus unus & trinus videtur à beatis*, & ex illo 1. Joan. 3. *Cum apparverit similes ei erimus*, quia videbimus *enm sicuti est*: Sed Deus est in se unus, & trinus; omnipotens, justus, misericors &c. Ergo ut talis videtur à beatis. Ratio etiam suffragatur, cum enim visio beata sit merces fidei nostræ, per eam clarè cognoscimus in patria quæ nobis hîc in via per fidem obscurè revelantur: Sed per fidem nobis obscurè hîc revelantur quæ spectant ad Dei natu-
ram, ejusque attributa, & personas: Ergo illa per speciem & claram visionem nobis manifestan-
tur in patria.

producendam gratiam, quæ est extra latitudinem objecti adæquati cuiuscumque agentis creati: intellectus vero creatus, licet in visione beatifica elevetur extra latitudinem sui objecti proportionati & connaturalis, non elevatur tamen extra latitudinem sui objecti adæquati & specificativi, ut cap. 1. concl. 2. declaravimus. Tertiò, instrumentum propriè sumptum, neque habet virtutem proximam, neque radicalem, ad effectum causæ prin-

2. Secunda pars, quam Scotus, & ejus Discipuli, nec non aliqui ex recentioribus negant, probatur ex triplicidote seu prærogativa visionis beatificæ, quæ est cognitio quidditativa, intuitiva, & beatificativa: In primis enim implicat videri aliquid quidditativè, secundùm quod est in se, non viuis prædicatis quæ illi quidditativè competunt, prout est in se: At de quidditate divinæ essentiæ, prout in se, sunt attributa, & relationes,

ut de attributis constat ex dictis supra cap. 4. & de relationibus ostendemus in Tract. de Trinit. cap. 4. §. 2. Ergo repugnat divinam essentiam quidditatem prout est in se videri, non visis attributis & relationibus.

3. Idem colligitur ex ratione intuitionis, cognitio enim intuitiva per hoc differt ab abstractiva, quod hæc apprehendit objectum proportionaliter ad captum intellectus, illa autem videt & intutetur objectum ut est in se à parte rei: Ergo cùm Deus sit in se unus & trinus, & includat in se essentiam, attributa, & relationes, repugnat illum videri & intuitivè cognosci, non visis relationibus & attributis. Addo quod cognitio intuitiva non terminatur ad solam naturam & quiditatē objecti, sed fertur in rem, ut est in se subsistens & existens à parte rei; unde cùm natura divina subsistat & existat in tribus personis, repugnat illam videri seu intuitivè cognosci sine illis.

4. Eadem repugnantia demonstratur ex tertia prærogativa, nam cognitio beatificativa debet perfectè satiare & quietare appetitum beati, cùm beatitudo sit quies & satietas omnium desideriorum: Sed si visio beata attingeret solam essentiam divinam, nec se extenderet ad attributa & personas sanctissimæ Trinitatis, non perfectè satiaret nec quietaret intellectum beati: Ergo non esset cognitio perfectè beatificans. Major constat, Minor sic probatur. Cùm naturaliter desideremus, visâ essentiâ, videre ejus proprietates, & visâ naturâ subsistente, videre modum subsistentiæ ejus; attributa autem sint proprietates divinæ essentiæ, & relationes modi subsistentiæ ejus; si beatus videntio divinam essentiam, non videret aliquod ex ejus attributis, vel aliquam ex divinis relationibus, remaneret in eo desiderium videndi illud attributum, vel illam relationem: Ergo non esset ejus appetitus plenè satiatus & quietus.

5. Objicies primò : Essentia divina communicatur Filio per eternam generationem , non communicata paternitate : Ergo similiter potest visione beatifica videri , non visa paternitate. Antecedens est certum fidei certitudine. Consequentia vero inde probatur , quod tota ratio ob quam essentia in divinis communicetur Filio , non communicata paternitate , est virtualis eorum distinctio , quae proinde videtur sufficere , ut essentia videri possit , non visis relationibus & attributis.

6. Respondeo negando consequentiam, & ejus probationem, quod enim essentia divina communicari possit Filio, non communicata paternitate, non oritur præcisè ex eo quod virtualiter distinguitur ab illa (alias enim cùm non solum à relationibus, sed etiam ab attributis distinguitur virtualiter, communicari posset Filio, non communicatis attributis) sed ex eo insuper quod paternitas & filiatio opponuntur relativè in ratione communicabilium ; unde ad veritatem consequentis & paritatis esset opus quod etiam opponerentur relativè in ratione visibilium, quod tamen apertè falso est, alias enim Pater & Filius nunquam videri possent simil per eandem visionem.

7. Addo quod, licet essentia & paternitas distin-
guantur virtualiter, in ratione communicabilium,
non tamen in ratione visibilium; quia in visione
beatifica essentia divina gerit vices speciei intelli-
gibilis, non solum respectu sui, sed etiam respectu
attributorum, & relationum, absque ullo virtuali
discrimine.

8. Objicies secundò : Objectum primarium po-

test videri sine secundario : Sed essentia divina est
objectum primarium visionis beatificæ , attributa
vero & relationes pertinent tantum ad objectum
secundarium : Ergo potest videri divina essentia ,
non visis relationibus & attributis.

9. Respondeo primò, distinguendo Majorem:
Objectum primarium potest videri sine secunda-
rio, quando non habet necessariam connexionem
cum illo, concedo. Si sint inter se connexa, &
unum transcendentaliter includatur in alio, nege.
Unde cum essentia divina sit necessariò connexa
cum relationibus & attributis, & in illis intimè
includatur, quamvis detur quod attributa & rela-
tiones pertineant ad objectum secundarium visio-
nis beatæ, inde tamen non sequitur, divinam
essentiam posse videri sine illis.

10. Respondeo secundò , negando Minorem ,
relationes enim & attributa non sunt propriè ob-
jecta secundaria visionis beatificæ , sed modi essen-
tiales objecti primarij & specificativi , sine quibus
nullud videri nequit ; sicut sensibile proprium non
potest videri sine communi : v. g. color sine exten-
sione & figura ; ex quo inferunt plures Theologi
in tractatu de Eucharistia , corpus Christi in ea
videri non posse , quia licet sit lucidum & colora-
tum , caret tamen figura & extensione locali .

11. Dico secundò , Beatos videre aliqua Dei
secreta. Ita colligitur ex D.Bernardo lib.5.de con-
sider. cap.4. ubi loquens de gloria beatorum , sub-
dit : *Quidam ibi videatur cor Dei ? Quidam ibi pro-
petur que sit voluntas Dei bona , beneplacens , &
perfecta ? Patent viscera misericordia , patent cogi-
tationes pacis , divitiae salutis , mysteria bona volum-
atis.*

12. Ratio etiam id suadet, ut enim infra dicens, beati vident ea quæ pertinent ad proprium tatum, inter quæ sunt aliqua Dei decreta, illa præcipue quæ spectant ad eorum prædestinationem & salutem. Non vident tamen omnia, alioquin omnia objecta à Deo liberè volita, omniaque fusa, ab illis cognoscerentur, quod dici nequit, et constat de ultimo die judicij, de quo dicitur Matth. 24. & Marci 13. *De ultimo die judicij nemo erit, neque Angeli in cælo.*

13. Si autem quæras , quomodo illa cognoscantur à Beatis ? Respondeo aliqua cognosci ab illis in Verbo , & per lumen gloriæ , quod eminenter continet lumen propheticum , quo decreta Dei bona & futura contingentia revelantur. Alia vero cognosci extra Verbam , per revelationem Dei

immediatam, aut mediatam; Deus enim immediatè per seipsum illuminat Angelos superiores, inferiores vero mediantibus superioribus, ut ostendimus in Tractatu de Angelis.

14. Dico tertio, beatos videre creaturas possibles in essentia divina tanquam in causa & meo prius cognito. Cognitio enim beatorum est exemplata à cognitione quā Deus seipsum cognoscit, & illius imitatio & participatio: Sed Deus cognoscendo seipsum, cognoscit creaturas possibles in sua essentia tanquam in causa, ut tractatum frequenti ostendemus: Ergo similiter beati videntes essentiam divinam in ea tanquam in causa, et

lentiam divinam, in ea tanquam in cœla eas
ognoscunt. Et idem cum proportione de creaturis
existentibus & futuris dicendum est, eas nimirum
ognosci à beatis in essentia divina, non nudè
impta, sed ut per liberum Dei decretum deter-
minata. Unde Augustinus lib. 13. confess. cap. 15. ait
angelos videre faciem Dei semper, & ibi legere
nudquid velit aeterna voluntas ejus. Quo aperte
gnificatur, creaturem, etiam ut existentes, vel

32 TRACTATUS SECUNDUS.

futuras, videri in Verbo. Argumenta quæ contra hanc conclusionem fieri solent, commodius proponentur & solventur tractatu sequenti, quando agemus de scientia possibilium, quæ *simplicis intelligentie* appellatur.

15. Dico quartò, beatos clare & distinctè cognoscere mysteria nostra fidei, cœlum, elementa, ac præcipias partes hujus universi, & ea quæ ad proprium statum pertinent.

Probatur conclusio hoc discursu: Beatiudo perfecte satiare debet omnem appetitum iustum creaturæ rationalis: Beatus autem tripliciter potest considerari, primò ut est elevatus ad ordinem gratiæ, secundò ut est pars universi, tertio quatenus est talis persona particularis, & quatenus fuit in tali dignitate constitutus, puta Rex, Summus Pontifex, Patriarcha religionis, Paterfamilias &c. Et secundum hanc triplicem considerationem, diversa appetit cognoscere objecta. Primo enim modo petit cognoscere mysteria fidei, ut gratiam, lumen gloriae, suam prædestinationem, mysterium Incarnationis, Eucharistie &c. Secundo modo petit cognoscere species, & naturas, ac partes principales hujus universi, ut Angelos, cœlos, elementa &c. Tertio modo petit cognoscere ea quæ pertinent ad suum statum: v. g. D. Gregorius; quia fuit Summus Pontifex, appetit cognoscere ea quæ pertinent ad statum præsentem vel futurum Ecclesie, S. Dominicus ea quæ pertinent ad statum sui Ordinis, S. Ludovicus ea quæ pertinent ad statum regni Francie: Ergo Beati cognoscunt per visionem beatificam mysteria nostra fidei, præcipias partes hujus universi, & ea quæ ad proprium statum pertinent.

CAPUT VI.

De mensura visionis beatifica.

1. **D**ico breviter, visionem beatificam non mensurari tempore, nec ævo, nec aeternitate essentiali, sed participata.

2. Prima pars patet, tempus enim est mensura rerum successivatum: sed visio beata est tota simul, quia beati omnia quæ vident in Verbo, vident in unica specie divinae essentiae: ea autem quæ videntur in unica specie, videntur simul, & non successivè. Quam rationem tangit D. Bernardus ferm. 31. in Cant. his verbis: *Illâ visio stat, quia forma stat qua tunc videtur: est enim, nec ullam capit ex eo quod fuit, vel erit, mutationem.*

3. Confirmatur: principia visionis beatifica, nempe lumen gloriae, & divina essentia gerens vices speciei intelligibilis, non mensurantur tempore, ut constat: Ergo nec ipsa visio beatifica.

4. Secunda pars non videtur minus certa, cum enim visio beatifica sit participatio divina intellectus, reddit animam veluti deiformem, & divino modo operantem, subindeque modo simpliori & immutabili, quam sit Angelus in suo esse; unde cum diversitas mensura durationis retum, sumatur ex diverso gradu immutabilitatis illarum, ut docet D. Thomas supra qu. 10. art. 5. visio beatifica petit mensurari aliquam mensuram nobiliori & uniformiori quam sit ævum, quod mensuratur substantiam Angelorum.

5. Confirmatur: *Ævum*, licet sit in se immutabile & totum simul, admittit aliquam successiōnem, & aliquas variationes accidentales in An-

gelo, sive quoad mutationes locales, sive quoad diversos actus, ut dicimus in Tractatu de Angelis: visio autem beata, cum constitutat creaturam intellectualem in ultimo termino & fine, ac summa beatitudine, quæ non potest amplius crescere, nullam admittit successionem, aut variationem, etiam accidentalem, in ratione visionis. Unde Augustinus 15. de Trinit. cap. 16. loquens de visione beata ait: *Non erunt volubiles nostra cogitationes, ab aliis in alia euntes atque redeuntes, sed omnem scientiam nostram simul uno conceptu videbimus.* Et Bernardus 5. de consider. cap. 13. *Non enim tunc fragilis acies mentis nostræ, quantumcumque vehementer intendens, aliquatenus dissiliat, resiliere in suam pluralitatem: colliget se magis, adunabit, conformabitque unitati illius, vel potius unitati illi.*

6. Dicces, *Ævum* est mensura rei immutabilis in suo esse, & mutabilis secundum operationes ei adjunctas: Sed visio beatifica, quamvis sit immutabilis in suo esse, est tamen mutabilis quoad operationes ei adjunctas, nimirum quoad illuminations & revelations quas beati extra Verbum successivè recipiunt; cum statim initio beatitudinis non videant omnia quæ pertinent ad eorum statum, sed de his paulatim & successivè illuminentur: Ergo visio beatifica mensuratur ævo.

7. Respondeo quod quando dicitur, *ævum* esse mensuram rei immutabilis in suo esse, & mutabilis secundum operationes, hoc debet intelligi de operationibus illi adjunctis per se, non verò de illi adjunctis solùm per accidens: illuminationes verò & revelations qua sunt extra Verbum, non pertinent per se ad visionem beatam, nec ab ea emanant, sicut amor, fructus, & delectatio, sed per accidens tantum; pertinent enim ad aliud genus cognitionis, quam Theologi appellant scientiam infinitam, quæ per accidens ad visionem beatificam consequitur.

8. Tertia demum pars conclusionis, afferens visionem beatam non mensurari aeternitate essentiali, sed participata, constat ex eo quod id quod mensuratur aeternitate essentiali, debet esse omnino immutabile, tam ab extrinseco, quam ab intrinseco; sicut enim tempus consequitur motum, ita aeternitas omnimodam immutabilitatem: Sed visio beatifica, quamvis ab intrinseco sit invariabilis & indefectibilis, admittit tamen mutabilitatem & defectibilitatem ab extrinseco; Deus enim potest illam destruere & mutare, de absoluta potentia, & efficiere quod sit major vel minor in eodem subiecto, pro diversis temporibus: Ergo non mensuratur aeternitate essentiali, sed participata. Unde D. Thomas 3. contra Gent. cap. 61. ait *visionem beatam esse in participatione aeternitatis.* Et in hac parte supra qu. 10. art. 5. ad 1. dicit quod *creatura spirituale, quantum ad visionem glorie, participante aeternitatem.*

9. Dices, Essentia divina, quæ in visione beatifica gerit vices speciei, mensuratur aeternitate essentiali: Ergo & ipsa visio. Respondeo essentiam divinam, ut est in se, mensurari aeternitate essentiali, non tamen præcisè quatenus gerit vices speciei in visione beatifica; quia concursus ejus ad visionem incipit, & potest desinere, & illa potest modò ad majorē, modò ad minorem visionem concurrere, quod totum importat aliquam mutabilitatem, saltem ab extrinseco, & in ordine ad potentiam Dei absolutam.

10.

TRACT. III.

TRACTATUS III.

DE SCIENTIA DEI.

TN hoc Tractatu agemus primò de objecto formalis tam motivo quam terminativo intellectus divini. Secundò de scientia Dei respectu possibilium, quæ simplicis notitiae seu intelligentie appellari solet. Tertiò de causalitate scientia Dei. Quartò de scientia Dei respectu futurorum contingentium. Quintò de scientia media, quæ magnum ac celebre disputandi argumentum est.

CAPUT I.

De objecto formalis tam motivo quam terminativo intellectus divini.

1. **D**ico primò, objectum formale & primarium intellectus divini, non est ens, ut commune analogice enti creato & increato, sed solùm ens in creatum.

2. Probatur triplici ratione desumpta ex D. Thoma 1. contra Gent. cap. 48. Prima est: Illud solùm per se primò ab intellectu cognoscitur, cuius species intellectus intelligit: Sed species quæ Deus intelligit, est sola divina essentia: Ergo illa sola potest esse per se primò intellecta ab intellectu divino, & consequenter creature non possunt pertinere ad objectum primarium illius. Minor est certa, nam species est simul cum intellectu principium intellectoris: Sed nihil à divina essentia distinatum, potest esse principium intellectus divini: Ergo nec esse species quæ Deus intelligit. Major autem sic probatur à D. Thoma: *Operatio forme quæ est operationis principium proportionatur:* Sed species est forma & principium intellectoris: Ergo hæc debet cum illa proportionari, subindeque non potest illam excedere: Sed si aliud esset per se primò ab intellectione cognitum, & aliud per se primò à specie representatum, non servaret proportionem intellectus cum specie: Ergo illud solùm est per se primò ab intellectu cognitum, quod per se primò illi representatur per speciem.

3. Secunda ratio D. Thomæ, quæ est quinta in ordine, sic ab illo formatur: Primò & per se intellectum est perfectio intelligentis, secundum hoc enim intellectus est perfectus, quod intelligit in actu, quod fit per hoc quod est unum cum primo & per se intellectu: Sed nihil creatum potest esse perfectio intellectus divini: Ergo nihil creatum potest esse primò intellectum ab ipso, subindeque objectum illius primarium, non potest esse ens ut sic, commune analogice enti creato & increato.

4. Tertia ratio, quæ est septima in ordine, sic habet: Potentia specificantur ab objecto formalis & primario, ut communiter docent Philosophi: Sed intellectus divinus specificari nequit ab ente creato: Ergo illud non potest esse ejus objectum formale & primarium, nec per consequens ens, ut

commune analogice enti creato & increato. Major constat, Minor etiam videtur manifesta, nam dare specificationem potentiarum, est in illam exercere veram & propriam causalitatem; nihil autem creatum potest esse causa vera & propria alicuius perfectionis divinæ, alias aliqua divina perfectio, verè & propriè à creaturis dependeret, quod implicat: Ergo intellectus divinus ab ente creato specificari nequit.

5. Dico secundò, relationes & attributa non sunt objectum formale motivum intellectus divini, sed id convenit soli divinae essentiae, ut virtualiter ab illis distinguita.

6. Probatur primò: Intelligere divinum, cùm sit constitutivum naturæ divinæ, ut Tract. primo cap. 3. ostensum est, nihil supponit in Deo, scipso virtualiter prius: Sed si relationes & attributa essent objectum formale motivum intellectus divini, intelligere Dei supponeret in Deo aliquid virtualiter prius scipso: Ergo relationes & attributa non sunt objectum formale motivum intellectus divini. Major constat, nam de ratione primarij constitutivi est esse primum quod in re constituta intelligitur. Minor etiam videtur manifesta, nam objectum motivum virtualiter ab intellectu distinatum, est prius illâ virtualiter: Ergo si relationes & attributa, quæ virtualiter ab intellectu & intellectione Dei distinguuntur, essent objectum formale motivum intellectus divini, intelligere Dei supponeret in Deo aliquid virtualiter prius scipso.

7. Probatur secundò: Volitio est unum ex divinis attributis: Sed volunti divinae repugnat esse objectum formale motivum intellectus divini: Ergo & attributis. Major constat, Minor probatur. Objectum motivum intellectus divini, est prius illâ virtualiter: Sed volitio Dei non potest esse prior virtualiter intellectione divina, cùm intellectio prior sit voluntate: Ergo repugnat volunti divinae esse objectum motivum respectu intellectus divini.

8. Probatur tertio, & ostenditur relationes divinas non esse objectum formale motivum intellectus divini. Illud est objectum formale motivum divini intellectus, quod est species, vel gerit munus speciei quæ fecundatur ad intellectum: Sed relationes divinas non habent rationem speciei fecundantis intellectum divinum ad intellectum: Ergo nec rationem objecti motivi respectu illius. Major patet, Minor probatur. Species est principium quo intelligendi: Sed relationes divinas non sunt principium quo intellectus divinæ: Ergo non sunt species respectu intellectus divini. Minor probatur, tum de intellectione essentiali, nam absolute sunt priora notionalibus, & relativis, & consequenter nequeunt esse ab illis ut a principio. Tum de notionali, relationes enim filiationis & spirationis non sunt principiū quo intellectus notionalis, quæ Pater Verbum producit, imò nec ipsa paternitas; nam Verbum est simile Patri dicent